

Průřezové téma: **Společnost pro všechny**

Očekávaný výsledek učení: PTS-000-000-ZV9-004

Zvažuje potřeby lidí v obtížných životních situacích a navrhuje, jak posilovat rovné příležitosti a soudržnost společnosti ve svém okolí i ve světě.

Popis úrovně Na cestě

- Na konkrétních situacích rozpozná nerovné příležitosti různých členů společnosti.
- Vysvětlí příčiny nerovností ve světě a reflektuje jejich důsledky.
- Vyjadřuje respektující postoj k rozmanitosti.
- Seznamuje se s nástroji, které mají občané k dispozici při snaze o pomoc diskriminovaným lidem a lidem v obtížných životních situacích a při boji za zrovnoprávnění a nediskriminaci.

Stane se David zdravotníkem?

Autorka: Marie Smutná

Krátký textový popis (anotace)

Žáci přemýšlejí o nerovných příležitostech (ve vzdělání, mezi vrstevníky, v životě) na příkladě svého vrstevníka, který pochází ze sociálně slabší romské rodiny. Pojmenovávají si příčiny takového postavení a hledají možnosti, jak by bylo možné takové postavení změnit. Zároveň se seznamují s inspirativním příběhem ženy (Moniky Mihaličkové), která se i přes nerovné startovní podmínky dokázala ve společnosti prosadit a nyní pomáhá zlepšovat situaci lidí v podobné situaci, v níž byla kdysi ona.

Popis realizace

1. ÚVOD A MOTIVACE (5 minut)

- Zodpověz otázku napsanou na tabuli: „Myslíš, že má každý v Česku stejné šance uspět?“ Odpovídej krátce (formou „palec nahoru/dolů“ nebo pomocí kartiček ANO/NE).
- Ty nebo 2–3 spolužáci můžete své odpovědi na vyzvání pedagoga stručně rozvést.
- Dnes se zamyslíme nad tím, proč někteří lidé nemají stejné startovní čáry, i když mají obdobné schopnosti a přání. A podíváme se i na to, jak se to dá změnit.

2. PRÁCE VE SKUPINÁCH – PŘÍBĚH DAVIDA (15 minut)

- Ve skupině se 3-4 spolužáky si společně přečtete krátký příběh a prodiskutujete otázky uvedené pod ním.

Text příběhu:

David je dvanáctiletý chlapec. Narodil se v České republice a žije se svou rodinou na okraji města. Jeho rodiče mají jen základní vzdělání a dlouhodobě hledají práci. David často slyší, jak si lidé v obchodě nebo na ulici šeptají o tom, že je „jeden z těch dětí, co žijí v té vybydlené čtvrti na kraji města“. V jeho škole se k němu někteří spolužáci chovají jinak – vyhýbají se mu, smějí se mu, a když se hlásí, učitel ho ne vždy vyvolá. Přitom David

rád čte, chce být jednou zdravotníkem a pomáhat lidem.

OTÁZKY PRO SKUPINOVOU PRÁCI:

1. Co může být pro Davida v jeho životě obtížné?
2. Do jaké míry, dle informací, které máš k dispozici, si svou situaci David zavinil sám a do jaké míry jsou příčiny jinde? Jak bys tyto příčiny popsal?
3. Chtěl bys být v Davidově situaci? Proč ano / proč ne?
4. Co by mohlo Davidovi pomoci cítit se lépe ve škole a ve společnosti?
5. Na co by ses chtěl Davida zeptat, kdyby byla příležitost?

3. SPOLEČNÁ DISKUSE (10 minut)

- Každá skupina sdílí jednu z odpovědí.
- **Doplňující otázky:**
 - Setkali jste se někdy s tím, že někdo měl méně příležitostí?
 - Jak bychom se mohli jako třída nebo škola chovat tak, aby se nikdo necítil vyloučený?

4. INSPIRATIVNÍ PŘÍBĚH (10 minut)

Přečtete si společně ve třídě příběh Moniky, jejíž fotku učitel promítne na tabuli.

MONIKA MIHALIČKOVÁ (psycholožka a politička)

Monika se narodila v Ostravě do romské rodiny, která žila v sociálně slabých podmínkách. Ve škole se jí ostatní posmívali, protože měla romský původ. Přesto se Monika chtěla učit a toužila po tom, aby se měla v životě lépe. Jedna učitelka v páté třídě si všimla, že je Monika velmi chytrá a cílevědomá. Povzbudila ji, aby se přihlásila na gymnázium, a pomáhala jí s přípravou.

Monika se dostala na gymnázium, později vystudovala vysokou školu a stala se sociální pracovnící. Dnes sama pomáhá dětem z vyloučených lokalit, vede kroužky, besedy a dává dětem naději, že i přes těžké začátky mohou dokázat velké věci.

Říká: „**Důležité je, aby v každém dítěti někdo viděl jeho potenciál.** Počet vzdělaných Romů stoupá a pro mě je to velmi pozitivní signál směrem k tomu, že tady vzniká romská střední třída. Samozřejmě je to snazší pro Romy, kteří nežijí ve vyloučených lokalitách, a pro romské děti, které nechodí do segregovaných škol.”

OTÁZKY K PŘÍBĚHU MONIKY:

1. Co Monice pomohlo uspět, i když měla těžký start?
2. Kdo hrál v jejím příběhu důležitou roli a proč?
3. Co si z jejího příběhu můžeme vzít do svého života?

4. ZÁVĚR A REFLEXE (5 minut)

- Napište na lístky, které vám rozdál učitel:
„Co můžu udělat já, aby se lidé v mém okolí cítili víc přijímaní a měli stejné šance?“
- Lístky si můžete nalepit na plakát nadepsaný „Společnost pro všechny“ a vyvěsit si ho ve třídě.

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK osobnostní a sociální Empatie a porozumění druhým KOS-EMP-000-ZV9-001	<i>Vyrovňuje se s odlišnostmi s respektem k druhým lidem.</i>	- představím žákům příběhy, které zdůrazňují důležitost respektu k odlišnostem
KK k občanství a udržitelnosti Odpovědné rozhodování a jednání KOB-ODP-000-ZV9-001	<i>Přebírá odpovědnost za věci okolo sebe a za možné dopady svých rozhodnutí vůči ostatním a okolí.</i>	- stavím žáky před dilemata týkající se sociální, ekonomické a environmentální spravedlnosti a podněcuji je k zaujetí odůvodněných stanovisek, k argumentaci a diskusi (např. formou vhodné diskusní aktivity); v případě potřeby vyjádřím a odůvodním i svůj odůvodněný pohled a názor, ale nemanipuluji
KK k občanství a udržitelnosti Aktivní občanství, participace a přesvědčení o vlastním vlivu (zmocňování) KOB-PCP-000-ZV9-001	<i>Účelně uplatňuje přímou činnost svůj vliv na změny v místním či širším okolí při respektování práv a zájmů druhých.</i>	- vytvářím prostor a bezpečné prostředí pro vytváření a vyjadřování vlastního názoru žáků na dění okolo nich, sám uplatňuji respektující přístup a vedu k němu důsledně žáky, nekritizuji žáka za názor - navozuji situace umožňující porozumět potřebám, postojům a zájmům druhých – využívám vžívání se do rolí a postojů jiných (např. rolové hry)

Metodický komentář pro učitele

Dosažení cílů aktivity pomůže, když jsou ve třídě nastavena pravidla bezpečného prostředí a diskuse, tj. možnost vyjádřit svůj názor bez ohledu na to, zda se očekává, že jde o „správný“ názor, ovšem za dodržování pravidel respektu k druhým. Otevřené prostředí je pro diskusi nesmírně důležité. Zároveň je nezbytné, aby si pedagog před zadáním této aktivity uvědomil, jaké postoje k daným otázkám má on sám, jaké má osobní zkušenosti a z čeho jeho postoje či názory vycházejí.

Při realizaci aktivity je vhodné dbát na porozumění významu některých slovních spojení, např. segregované školy nebo vyloučená lokalita – ptejte se žáků, jak daným termínům rozumí, a případně je doplňte nebo korigujte.

Pokud máte ve třídě romského žáka / romské žáky, nebojte se je do diskuse zapojit – opět je potřeba přihlídnout ke klimatu ve třídě a postavení žáka v kolektivu. Pokud se daří ve třídě nastavovat bezpečné prostředí a funkční vztahy, je velmi přínosné, když romský žák může sdílet své zkušenosti, byť mohou být odlišné od zkušeností Davida. Pokud byste usilovali o zlepšení pozice romského žáka ve třídě, návazná aktivita – tj. pozvání romských stipendistů na debatu se třídou – by mohla pomoci. Je to jedna ze dvou doporučených návazných aktivit, které jsou zmíněny na závěr ilustrace – jejich realizace by dopady aktivity mohla prohloubit (žák by tak samostatně přebíral zodpovědnost za něco, co je užitečné pro ostatní).

Možnost návazné aktivity:

- a) Pozvěte si do školy romské stipendisty a vedte žáky k tomu, aby se jich ptali na cokoli, co je zajímavé. Vzhledem k jejich věku bude debata vycházet z principů peer-to-peer debaty; pozvat si je můžete přes kontakty uvedené u projektu romských stipendistů zde: <https://www.romskastipendia.cz/index.php/o-projektu/nas-tym>.
- b) Můžete vést žáky k tomu, aby ve skupinách ve třídě vytvořili **plakát nebo krátké video**, ve kterém navrhnu, **jak by mohla vaše škola nebo město** pomáhat dětem, které mají složitější podmínky pro vzdělávání a začlenění.

Popis ověřování

Učitel ve výuce sleduje, že:

- žák reflektuje, že mezi jeho vrstevníky jsou i tací, kteří nemají rovné příležitosti a reflektuje důsledky takových nerovností,
- žák dokáže pojmenovat důvody a příčiny nerovných podmínek, vžívá se do pocitů a potřeb druhých a přemýšlí o tom, jak je aktivně podpořit, jaké nástroje mají občané k dispozici,
- žák určí, čím lze přispět k odstraňování či snižování nerovných podmínek na osobní úrovni,
- žák se vyjadřuje s respektem,
- žák sdílí otevřeně své názory, diskutuje o nich a reflektuje jiná nebo odlišná stanoviska spolužáků, případně pedagoga.

Ukázka řešení

Možné odpovědi z pracovního listu ke kroku č. 2:

1. **Co může být pro Davida v jeho životě obtížné?** *Obtížné je pro něj pravděpodobně nedobrá sociální situace rodiny, kvůli které bydlí na okraji města. Rodiče nemají kvalitní vzdělání a nemají ani dobrou práci, to sociální situaci rodiny nezlepší. Zároveň nemohou Davidovi pomáhat s domácími úkoly ani s přípravou na přijímací zkoušky na střední školu, což výrazně snižuje jeho příležitosti. Pro Davida je zároveň velmi obtížné, že se k němu spolužáci nebo i spoluobčané nechovají vstřícně, část ho nepřijímá kvůli jeho původu a dává mu to najevo.*
2. **Lidé v obtížných životních situacích často narážejí na názor, že si za svou situaci mohou sami a příčiny a následky bývají často zaměňovány. Jak bys z informací, které máš k dispozici, popsal příčiny Davidovy životní situace?** *David se narodil do rodiny ve špatném sociálním postavení, rodičům s nedostatečným vzděláním. Dle všeho také čelí diskriminaci kvůli svému původu.*
3. **Chtěl bys být v Davidově situaci? Proč ano / proč ne?** *Není žádné modelové řešení, jde o příklady vžívání se žáků do situace. Důvody pojmenují sami.*
4. **Co by mohlo Davidovi pomoci cítit se lépe ve škole a ve společnosti?** *Možná řešení: uspořádat pro něj doučování ve škole; nabídnout vlastní pomoc; pozvat ho k sobě domů, kde se s ním mohou učit; povídat si s ním ve škole, aby se necítil sám; pozvat ho na narozeninovou oslavu atp.*
5. **Na co by ses chtěl Davida zeptat, kdyby byla příležitost?** *Opět je zcela na žácích.*

Možné odpovědi žáků v diskusi v kroku č. 2:

1. **Co Monice pomohlo uspět, i když měla těžký start?** Především její velké odhodlání se posunout, cílevědomost, domácí příprava.
2. **Kdo hrál v jejím příběhu důležitou roli a proč?** Paní učitelka na prvním stupni ZŠ, která ji pomohla připravit se na přijímací zkoušky na gymnázium a v jejím úsilí Moniku podporovala, věřila v ní.
3. **Co si z jejího příběhu můžeme vzít do svého života?** I při těžších podmínkách je možné jít si za svými sny.

Zdroje

Amendar. Pohled do světa romských osobností. Jana Horváthová, Alica Sigmund Heráková (eds.), Muzeum romské kultury, Brno 2018

Amendar II. Pohled do světa romských osobností. Jana Horváthová, Renata Berkyová, Alica Sigmund Heráková, Jana Šustová (eds.), Muzeum romské kultury, Brno 2021

Veronika Hlaváčová. Monika Mihaličková: Mladí Romové jsou ambicióznější než rodiče, mediální obraz Romů je stereotypní. Online. Zpravodajský server Romea.cz. Vše o Romech na jednom místě. 2019. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/komunity/monika-mihalicikova-temer-kazde-osme-romske-dite-se-uci-podle-osnov-pro-skolaky-s-lehkym-mentalnim-postizenim>. [cit. 2025-04-23].